

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 16 Febr. 1875, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande flottled.

Enligt Kongl. Brevet den 8 April 1811 har Konungens Befallningshafvande att för de vattendrag, hvarest flottled förut varit och vara bör, föreskrifva vid hvilka tider, huruledes och med hvad vilkor flottningen finge utöfvas; hvaremot i afseende på enskilda vattendrag, der flottled förut icke varit och hvarest vid uppkommande rättegång jord- och strandegare icke heller med stöd af lag och författningar kunde åläggas att flottled öppen hålla, finnes stadgadt, att på öfverenskommelse med egarne till sådana vattendrag finge ankomma om och med hvad vilkor de till flottning finge nyttjas.

Enär det vore af största vikt att förekomma dels tvister om hvilka vattendrag finge räknas till enskilda eller allmänna och dels de hinder, som strandegare ofta framställt mot så väl enskildes som Kronans större intressen, samt på det Konungens Befallningshafvande måtte blifva i tillfälle att reglera flottningsrätten efter hvarje ords behof, åstadkomma bolags bildande för flottledens upparbetande och underhållande genom fastställande af taxor å trafikavgifter samt i allmänhet bestämma de vilkor, hvarunder flottled finge begagnas, har Herr *A. E. Ros* uti en i Första Kammaren väckt motion, N:o 21, föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, så lydande:

“Med ändring af hvad Kongl. Brevet den 11 April 1811 innehåller angående flottning i enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit,

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 7 Saml. 3 Häft.

varder härigenom förordnadt, att fråga derom må väckas hos Konungens Befallningshafvande, som, efter det undersökning på stället skett och vederbörande blifvit hörda, eger att pröfva huruvida, med afseende å ortens och det allmännas fördel, flottning i sådant vattendrag må ega rum samt i öfrigt meddela erforderliga föreskrifter på sätt stadgadt är i afseende å vattendrag, der flott- och farled förut varit.“

Det torde vara en allmänt erkänd brist i vår lagstiftning, att den icke lemnar anvisning, huruledes ny flottled må kunna i enskilda vattendrag annorledes än genom öfverenskommelse med samtliga delegarne inrättas, en öfverenskommelse, som merendels blifver svår om ej omöjlig att på billiga vilkor åstadkomma; och denna brist har i följd af skogshandteringens utveckling under senare tider blifvit synnerligen känbar. Kongl. Förordningen den 14 April 1866 stadgar visserligen skyldighet för egare af jord eller lägenhet, som erfordras för allmänt behof, hvartill farled och annan vattenledning uttryckligen hänföras, att efter Konungens pröfning jorden eller lägenheten mot lösen afstå, men ytterst sällan är för ifrågavarande ändamål nödigt, att vattendraget med omgifvande marken inlöses, hvilket dessutom skulle blifva allt för kostsamt för dem, som ville förvärfva flottningsrätt, och jemväl medföra större olägenheter för vattendragets egare. Ändamålet kunde i de flesta fall fullständigt vinnas, om dessa senare förpligtades att, jemte afstående af den mark, som möjligtvis för uppförande af de för flottningen erforderliga byggnader och inrättningar kunde behöfvas, tåla den inskränkning i eganderätten, som af flottningen blefve en följd. En utveckling i sådant syfte af de i berörda Kongl. Förordning stadgade grunder anser sig Utskottet så mycket hellre böra förorda, som samma Kongl. Förordning redan för ett särskildt fall eller i fråga om utläggning af elektriska ledningstrådar bestämmer skyldighet för egarne att upplåta hvad dertill erfordras, utan att jorden eller lägenheten löses.

Att åter, såsom motionären föreslagit, åt Konungens Befallningshafvande öfverlemna att bestämma huruvida flottning i enskilda vattendrag må ega rum, finner Utskottet hvarken principiellt riktigt eller öfverensstämmande med den omsorg om eganderättens helgd, som lagstiftaren bör iakttaga. Frågan, huruvida vattendragets egare på grund af häfd eller öfverenskommelse har skyldighet att tillåta flottningen, är till sin natur en ren domstolsfråga och ligger således utom området för Konungens Befallningshafvandes verksamhet; frågan åter, huruvida de med afseende på det allmännas behof må förpligtas afstå den enligt lag dem tillförsäkrade eganderätt eller vidkännas inskränkning i densamma, är af enahanda beskaffenhet, ehvad afståendet eller inskränkningen påfordras för åstadkommande af flottled eller för allmän väg jemte öfriga i ofvan åberopade Kongl. Förordning uppräknade ändamål, och bör således i begge fallen på enahanda sätt behandlas. Att för flottningsfrågan medgifva undantag

från den rättegångsordning, som i afseende på andra likartade frågor anses för eganderättens betryggande erforderlig, torde så mycket mindre vara lämpligt, som egarne, genom åläggandet att upplåta sitt vattendrag till flottning, icke allenast kunna blifva hindrade att uppföra nya qvarn- och fiskeverk, utan äfven varda utsatta för skada å de redan befintliga och å angränsande mark, samt, äfven om de njuta ersättning för sådan skada, redan äfventyret af densamma är en olägenhet, som icke bör förbises.

Utskottet finner följaktligen väl, att Konungens Befallningshafvande fortfarande såsom hitintills, derest ostridigt är att flottled skall i vattendraget finnas, bör tillkomma att i egenskap af administrativ myndighet meddela de reglementariska föreskrifter, som för flottledens begagnande finnas erforderliga, men att, derest tvist i berörda hänseende uppstår, densamma bör af domstol eller i den för expropriation stadgade ordning efter tvistens olika beskaffenhet upptagas och afgöras.

I anledning af Rikets Ständers i underdånig skrifvelse den 14 Mars 1863 framställda anhållan är frågan om lagstiftning angående den s. k. vattenrätten i dess helhet beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, men Utskottet anser nu förevarande frågas skyndsamma afgörande vara af den vikt, att den icke bör uppehållas i afbidan på att lagstiftningen angående vattenrättens öfriga delar må kunna erhålla sin slutliga lösning.

I följd häraf får Utskottet med anledning af nu ifrågavarande motion värdsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes så snart ske kan och, derest för undvikande af dröjsmål sådant finnes erforderligt, särskildt, utan afbidan på förestående pröfningen af frågan om vattenrätten i dess helhet, taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej redan finnes, men är af behovet påkallad, må enligt de i afseende å jords eller lägenhets afstående för allmänt behof eller dess begagnande endast för utläggning af elektriska ledningstrådar stadgade grunder kunna anläggas och begagnas, samt till Riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet finnes erforderlig.

Stockholm den 15 Februari 1875.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. Gegerfelt.

Reservationer:

af Herr Grefve *Sparre*: "Strandegares rättighet att förbjuda ofvanliggande grannar begagnandet för flottning af ett vatten, som rinner från de senares öfver den förras egor, torde icke vara så alldeles obestridlig, som Lag-Utskottet antagit den. Den utredning af detta ämne, som förekommer i den s. k. vattenrättskommitténs utlåtande, är särdeles upplysande. Den ådagalägger, att eganderätten till, särdeles rinnande, vatten är inskränkt af kommunikationernas behof och följaktligen aldrig kan sträckas derhän, att den hindrar vattendragens begagnande till kommunikationsmedel, hvartill de, bland annat, äro af naturen bestämde. Den större utsträckning af begreppet eganderätt till vatten, som i vårt land, i motsats till åsigterna i andra länder, sökt göra sig gällande, har man velat grunda *dels* å ordalagen i 12 Kap. 4 § Jorda-balken: "Äro *dels* å, sjö eller sund sidolånga byar emellan, egen då halft hvardera," hvarvid likväl bör anmärkas, att ordet "egen", jemfördt med 25 Kap. 4 § Byggnings-balken Landslagen egentligen afser *gränsskilnaden* emellan grannar, samt att detta ord aldrig ansetts utesluta kungsådra eller flottningsrättigheten i det ojemförligt större antalet strömmar, *dels* på Kongl. Brefvet den 8 April 1811, som innehåller: "Landshöfdingarne uti de län, der flottning uti strömmar och vattendrag är öflig, böra för de vattendrag, hvarest flott- och farleder förut varit, och vara böra, vid sig derom yppande tvister, och efter förrättade undersökningar å hvarje sådant ställe, samt vederbörandes hörande genom utslag föreskrifva vid hvilka tider, huruledes och med hvad vilkor, flottningen må få utöfvas, så att, då den å ena sidan ej obehörigen hindras eller med oskäligen afgifter betungas, den å andra sidan icke eller må lända jord-, strand-, vattenverk- och fiskeägare till skada och förfång;" och i händelse å någondera sidan emot dessa föreskrifter felas, har den lidande sig öppet att för skadan söka sin ersättning, samt derom tillita Domaren, om den ej annorlunda kan erhållas. "Men hvad åter beträffar sådana enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit och hvarest, vid uppkommande rättegång, jord- och strandegare icke heller med stöd af lag och författningar kan åläggas att, sådana tillåta och öppna hålla, så ankommer på öfverenskommelse med egarne till samma vattendrag, om och med hvad vilkor de till flottning och transport måge få nyttjas".

Med afseende å den mindre bestämdhet i uttrycket, som ofta blifvit anmärkt hos de i början af detta århundrade utkomna författningar, torde man kunna antaga, att Kongl. Maj:t genom den här införda kursiverade meningen afsett att hålla öppen en möjlighet att i fall af behof bereda flottled. Erfarenheten har också visat att så tillgått, och att, efter nämnda tid, flottled öppnats äfven der den förut icke funnits.

Flottningen står i omedelbart sammanhang med trävarurörelsen och utgör, under vissa omständigheter, ett vilkor för densamma. I den mån särskilda landsorter tilltaga i kultur, och tillgången på skog aftager, minskas i dessa orter behovet af flottleder. Det är följaktligen numera blott i landets nordligare delar, hvartill i detta afseende jemväl bör räknas Wermland, samt till någon mindre del i Småland, som flottningen är af genomgripande vigt. I de sydligare delarne deremot förekommer den endast undantagsvis och, så vidt jag känner, endast i sammanbundna flottar, hvaremot den s. k. lösflottningen der upphört. Under alla förhållanden är flottningen att betrakta endast såsom ett tillfälligt och temporärt fortskaffningssätt, hvars förhållande och ställning till de intressen, hvilka mot detsamma uppresa sig, icke kunna annorledes än *i hvarje särskildt fall* och för en viss tid bestämmas. Flottningsens tillvaro kan således endast genom vederbörande myndighets beslut för viss tid konstitueras med afseende å hvarje ords förhållanden, och på särskild profning bero, om och huru länge den bör fortfara.

Dessa grundsatser, som äro antagna af vattenrättskommittén, ådagalägga, efter min öfvertygelse, ohållbarheten af den af Lag-Utskottet hyllade åsigt, att rättighet till flottning bör vinnas genom expropriation i öfverensstämmelse med Kongl. Förordningen den 14 April 1866. På sätt en annan reservant, Herr Ribbing, ådagalagt, skulle en sådan expropriation, långt ifrån att gagna, ganska ofta skada strandegaren, som så medelst beröfvades eganderätten till stranden, möjligen tillträde till vattnet. Den skulle derjemte långt ifrån att gagna trafiken, blifva hinderlig för densamma, enär den eller de, som vunnit expropriation, såmedelst finge ett monopol å flottningen till skada för alla andra, som deraf behöfde begagna sig.

Under alla förhållanden måste det, då ett förslag att, bland annat, bestämman flottningsrätten blifvit af vattenrättskommittén utarbetadt samt, enligt hvad vi nyss erfarit, kommer näst efter utsökningslagen att af Lagberedningen behandlas, befinnas olämpligt, att Riksdagen nu i detta afseende antager en ny princip, som står i fullkomlig strid med de af nämnda komité antagna och i allmänhet i Europa gällande: att vattnet såsom kommunikationsmedel bör vara tillgängligt för alla.

Då emellertid antagandet af det af nämnde komiterade utarbetade, vidlyftigare förslag icke torde vara att under den närmaste framtiden förutse;

då behovet af flottleder med afseende å den tilltagande trävarurörelsen, särdeles i de nordligare länen, blir allt mera trängande;

då frågan härom, likasom den om dikning, torde kunna utbrytas och särskildt behandlas;

då det i detta afseende af mig vid senaste riksdag i reservation till Utskottets då afgifna betänkande i ämnet framställda förslag af Första Kam-maren godkändes och af Andra Kam-maren med en majoritet af endast 3 röster förkastades; och

då detta förslag i det allra närmaste ansluter sig till ofvan åberopade Kongl. Bref den 8 April 1811 samt i allo öfverensstämmar med grunderna i vattenrättskommitténs förslag, att flottningen bör af vederbörande embetsmyndig-heter konstitueras och den tid samt de vilkor i öfrigt för rättighetens åtnju-tande och utgifvande af ersättning till strandegarne bestämmas, som för hvarje fall må finnas erforderliga;

så tillåter jag mig härmed anmäla min från Utskottets afvikande, med Första Kam-marens vid sistlidne riksdag beslut öfverensstämmande mening,

att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, så lydande:

“Med ändring af hvad Kongl. Brevet den 8 April 1811 innehåller angående flottning i enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit, varder härigenom för-ordnad, att fråga derom må väckas hos Konungens Befall-ningshafvande, som, efter det undersökning på stället skett och vederbörande blifvit hörde, eger att pröfva, huruvida, med afseende å ortens och det allmännas fördel, flottning i sådant vattendrag må ega rum, samt i öfrigt meddela erforderliga föreskrifter på sätt stadgad är i afseende å vattendrag, der flott- och farled förut varit.“

af Herr *Ribbing*: “Mot Utskottets beslut får jag anmäla min reservation. Utarbetande af vattenrättslag är föremål för åtgärd af Kongl. Maj:t, och det är att vänta och antaga, det sådan lag, såsom ett helt, i sina särskilda delar kommer att hvila på *en* rättsprincip. Erinrande härom, anser jag, det Riks-dagen med sin begäran om skyndsamt och särskildt utarbetande af lag angå-ende flottled, icke, utöfver uttalande af och erinran om den allmänna rätts-regel att tillbörligt afseende dervid må fästas på strandegares rätt, så att denna rätt följaktligen ej heller utan verkligt och allmänt behof inskränkes, bör förena någon begäran beträffande det laga sätt, hvarpå skall afgöras om och när upp-låtande af enskilda vattendrag till flottled bör ske. I hufvudsaken, ändring af senare delen af Kongl. Förordningen af den 11 April 1811, är, äfven med ute-

slutande af närmare uttalande och bestämmande angående nyssnämnda rätt, i allt fall, i enlighet med den i ämnet afgifna motionen, en lika bestämd och direkt anhållan gjord, som i fall den beträffande sättet tillägges. Icke heller är med dylikt uteslutande helgden af strandegares rätt för nära träd eller för lätt behandlad, såsom man fruktat vid yrkandet, att afgörandet om vattendrags öppnande till flottled skulle öfverlemnas åt Konungens Befallningshafvande. Deremot synes mig uteslutandet af denna sist omnämnda begäran för en snar och lycklig lösning af hufvudfrågan medföra bestämda fördelar. För det första den, att Kongl. Maj:t, om han villfar Riksdagens begäran angående ändring i 1811 års förordning, ej genom Riksdagens skrifvelse är hindrad att låta utarbета lag om flottled enligt samma allmänna rättsgrundsatser, som för den väntade lagen om vattenrätten i det hela må läggas till grund, lagen om flottled alltså, såsom sig bör, kommer att ingå såsom en med det hela af vattenrättslagen sammanhängande del af denna, när den blir fullbordad. Begär deremot Riksdagen ej blott ett tidigare utarbetande af lag om flottled, utan tillägger dertill begäran om det bestämda sätt, hvarpå skall afgöras frågan om, huruvida sådan i hvarje fall skall öppnas; så kan ganska lätt följden blifva, antingen att rättsförhållandena i fråga om flottled komma att delvis bestämmas och ordnas enligt annan princip än vattenrätten i det hela, i fall nemligen det af Riksdagen yrkade sättet i förra hänseendet vore ett annat, än hvad i det senare till äfventyrs befundes lämpligt i motsvarande afseende, eller ock, att emedan principen vore olika, lagen om flottled blott blefve provisorisk, gällande intill dess vattenrättslagen i det hela hunne blifva utarbetad och antagen, hvilket skulle medföra de olägenheter, som alltid ligga i täta lagförändringar. Af alldeles samma skäl synes mig vidare äfven den fördel vara förenad med, att ej närmare beröra sättet för afgörande af fråga om flottled, att bifall till begäran om ändring i gällande förordning om sådan bör vara att säkrare påräkna, då Kongl. Maj:t sålunda icke blir satt i det alternativ att antingen bifalla begäran om utarbetande af en lag, tilläfventyrs byggd på annan princip än den, som utgör principen för den lag, af hvilken den förra endast är en del, eller ock att afslå Riksdagens begäran i det hela till följd af nyssnämnda, möjligen befintliga duplicitet i principer. Jag tillåter mig anföra ännu en anmärkning mot Utskottets förslag. I de nog allmänna ordalag, i hvilka Utskottet föreslagit Riksdagen att begära bestämmandet om flottled i öfverensstämmelse med lagen om expropriation, framstår ej klart, huru man dervid tänker sig och önskar en sådan öfverensstämmelse åstadkommen. Bristen på full analogi mellan expropriation och förevarande rättsfråga ligger deri, att vid den förra finnes en bestämd person eller myndighet, till hvilken expropriationen sker, och af hvilken betalning till den förre rättsinnehafvaren erlägges. Genom Utskottets förslag till skrifvelse är deremot icke angifvet hvad man begär, vare

sig i fråga om upplåtande af flottled åt blott den först begärande, eller äfven åt andra, och, i senare fallet, om fördelning eller tillökning o. s. v. af den bestämda ersättningen åt strandegaren.

För min del får jag på grund af det anförda föreslå,

att Riksdagen måtte i underdånighet hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan och, derest för undvikande af dröjsmål sådant finnes erforderligt, särskildt, utan afbidan på förestående pröfningen af frågan om vattenrätten i dess helhet, taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej redan finnes men är af behovet påkallad, må, utan förbiseende af strandegares och vattenverksegares rätt, kunna anläggas och begagnas, samt till Riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet finnes erforderlig.“

af Herr Sundell: “Emot Utskottets betänkande får jemväl jag anmäla reservation. Jag fattar icke hvarföre, då åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gifvits rättighet att reglera flottningen uti större vattendrag, denna rättighet skall vara bemälda myndighet förmenad beträffande mindre sådana; jag fattar icke hvarföre lagstiftningen ej skall kunna allestädes tillåta en skogsegare att, då han icke öfverträder de påbud, hvilka i afseende på afverkningen kunna vara utfärdade, tillgodogöra sig skogens alster på ett sätt, som understundom är det enda möjliga, och jag fattar ändtligen icke hvarföre ej äfven i det fall, derom nu är fråga, det mindre intresset bör något maka åt sig för det större, särdeles som, om skada tillskyndas, hvilket emellertid icke ofta sker, denna af den därför ansvarige till fullo godtgöras. Till motionen hade, enligt mitt förmenande, bort af Utskottet tillstyrkas bifall.“

af Herrar Friherre Wrede och Ehrenborg, hvilka instämt med Herr Ribbing;

af Herr Magnus Jonsson, som instämt med Herr Grefve Sparre.

Herr Philipsson har begärt få antecknad, att han i följd af sjukdomsförfall icke inom Utskottet deltagit i ärendets handläggning.